

คู่มือ

การจัดกิจกรรมค่าย

ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย
กรมการศึกษานอกโรงเรียน

คู่มือ การจัดกิจกรรมค่าย

ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย
กรมการศึกษานอกโรงเรียน

คำนำ

กิจกรรมค่าย มีประวัติและวิวัฒนาการมานานกว่าหนึ่งศตวรรษ กระทั่งปัจจุบัน กิจกรรมค่ายยังคงมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาสติปัญญา ร่างกาย สังคมและจิตใจของผู้เข้าร่วม กิจกรรมและมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มความสำคัญมากขึ้นในอนาคต เนื่องจากกิจกรรมค่ายถือเป็นการให้การศึกษาหรือกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบหนึ่ง ที่ใช้ระยะเวลาสั้นแต่มีผลสัมฤทธิ์สูง

หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียน แสวงหาความรู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นหลัก เนื่องจากนักศึกษาส่วนมากอยู่ในวัยผู้ใหญ่ และ ประกอบอาชีพด้วยในขณะเรียน ทำให้เวลาเรียนในชั้นเรียนหรือการพบกลุ่มมีน้อย หลักสูตร จึงกำหนดให้นักศึกษาสามารถเทียบโอนกิจกรรมพบกลุ่มเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตได้หลายวิธีการเข้าค่ายก็เป็นกิจกรรมหนึ่ง que ผู้เรียนสามารถเทียบโอนได้ตามหลักสูตร แต่การจัดกิจกรรมค่าย ก็ยังไม่แพร่หลายและเพียงพอต่อความต้องการของนักศึกษาเท่าที่ควร

คู่มือการจัดกิจกรรมฉบับนี้ จึงจัดขึ้นเพื่อมุ่งหวังที่จะให้สถานศึกษาได้ใช้เป็นแนวทาง การดำเนินงาน เป็นข้อมูลในการประสานงานกับเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง และศูนย์ส่งเสริมการศึกษา ตามอธยาศัย ยังได้จัดทำวีดิทัศน์ตัวอย่างการจัดกิจกรรมค่าย “ค่ายวรรณกรรมเยาวชน” ซึ่งสามารถศึกษาวิธีการ เทคนิค ขั้นตอนการจัดกิจกรรมได้อย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ยังได้ ผลิตเทป “เพลงชาวค่าย” พร้อมเนื้อร้อง ให้ผู้จัดกิจกรรมค่ายได้นำไปใช้ประโยชน์โดยตรง อีกด้วย การจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมค่ายครั้งนี้ ได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย โดยเฉพาะ อย่างยิ่งอาจารย์เกื้อ แก้วเกตุ ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาเยาวชน (YPDC) และคณะ ซึ่งถือเป็น องค์กรพัฒนาเอกชนที่มีความเชี่ยวชาญด้านการจัดกิจกรรมค่ายมากที่สุดองค์กรหนึ่ง จึงใคร่ ขอขอบคุณไว้ในโอกาสนี้

(นายกุลธร เลิศสุริยะกุล)

ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมการศึกษาตามอธยาศัย

กันยายน 2541

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 ความเข้าใจพื้นฐานการจัดค่าย	1
ความหมาย	1
องค์ประกอบของค่าย	2
วัตถุประสงค์การจัดค่าย	2
ข้อควรคำนึงในการกำหนดวัตถุประสงค์การจัดค่าย	3
ข้อดี และข้อจำกัดของค่าย	4
ประเภทของค่าย	4
การเลือกสถานที่จัดค่าย	5
การกำหนดวัสดุอุปกรณ์	6
ลักษณะของค่ายพักแรมที่ดี	6
หลักในการบริหารค่ายพักแรม	7
ขอบข่ายกิจกรรมค่าย	8
บทที่ 2 ค่ายกับงานการศึกษาออกโรงเรียน	14
แนวคิด หลักการ จุดมุ่งหมาย	14
ประเภทของค่าย	15
การจัดกิจกรรมค่าย	15
แผนภูมิแสดงขั้นตอนการจัดกิจกรรมการพบกลุ่มเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต แบบเข้าค่าย	16
แนวปฏิบัติสำหรับนักศึกษาที่ประสงค์จะทำกิจกรรมการพบกลุ่มแบบเข้าค่าย	18
การประเมินผลการผ่านกิจกรรมการพบกลุ่มเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต	18

คำร้องขอทำกิจกรรมการพบกลุ่มเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบเข้าค่าย	19
แบบส่งตัวนักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมการพบกลุ่มแบบเข้าค่าย	21
แบบรายงานผลการจัดกิจกรรมการพบกลุ่มเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ	22
แบบขอเทียบโอนกิจกรรมการพบกลุ่มเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต	24
บทที่ 3 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมค่าย	27
ขั้นการวางแผน (PLANNING)	27
ขั้นการดำเนินงาน (IMPLEMENTING)	29
ขั้นการประเมินผล (EVAUATING)	31
โครงสร้างการบริหารค่าย	32
รูปแบบการบริหารค่ายสำหรับชาวค่าย 40-60 คน	32
รูปแบบการบริหารค่ายสำหรับชาวค่าย 90-130 คน	33
รูปแบบการบริหารค่ายสำหรับชาวค่าย 300 คน	34
ค่ายพัฒนาทักษะด้านการเขียนวรรณกรรมสำหรับเยาวชน	36
ค่ายการศึกษาตามอัธยาศัย	63
ค่ายวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม	73
ค่ายประชาธิปไตย	79
ค่ายภูมิปัญญาท้องถิ่น	84
ค่ายช่วยด้านสารเสพติด	88
ค่ายพัฒนาผู้นำ	92
ค่ายแนะแนวการศึกษาและอาชีพการศึกษานอกโรงเรียน	97
การจัดค่ายให้ประสบผลสำเร็จ	101

	หน้า
ภาคผนวก	103
ตัวอย่างการเขียนโครงการ	105
ตัวอย่างใบสมัครเข้าค่าย	109
ตัวอย่างแบบตรวจเช็ค	110
ตัวอย่างแบบประเมินผลการจัดค่าย	112
ทำเนียบสถานที่จัดค่าย	114
ตัวอย่างกิจกรรม	
แลกป้ายชื่อ	121
กิจกรรมปรบมือ	123
รวมกันตามวันเกิด	124
จุดเด่นของฉัน	126
การส่งลูกโป่ง	128
ปริศนา	130
ร่ำวงเปลี่ยนคู่	132
คำชม คำตำหนิ	134
ฉันเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม	138
เพลงประกอบกิจกรรมค่าย	140
คณะผู้จัดทำเอกสาร	161

บทที่ 1

ความเข้าใจพื้นฐานการจัดค่าย

ความหมาย

คำว่า “ค่าย” (camp) มาจากภาษาละตินว่า “campus” ตรงกับคำว่า “Field” หมายถึง บริเวณทุ่งนา หรือที่โล่งแจ้ง (Encyclopedia Britannica) ในสมัยโบราณจะใช้เฉพาะทางทหาร เท่านั้น ต่อมาพลเรือนได้นำมาใช้ในลักษณะที่หมายถึง การออกไปนอกบ้านเพื่อพักค้างแรมหรือ ใช้ชีวิตในที่โล่งแจ้งหรือป่าในระยะเวลาหนึ่ง เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ จนถึงปัจจุบัน ได้มีการ พัฒนารูปแบบการจัดค่ายอย่างเป็นระบบมากขึ้น

หลายหน่วยงานได้ให้ความหมายของคำว่า “ค่าย” ไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้

พจนานุกรม ฉบับของราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2535 ได้ให้ความหมาย ของคำว่า “ค่าย” หมายถึง ที่พักแรมทหารหรือลูกเสือ ฝ่ายหรือพวก เช่น ค่ายตะวันตก หรือค่ายประชาธิปไตย

สมาคมค่ายพักแรมแห่งสหรัฐอเมริกา ให้ความหมายว่า “ค่าย” เป็นแหล่งสร้างสรรค์ ประสบการณ์ทางการศึกษา ในบรรยากาศการใช้ชีวิตร่วมกันกลางแจ้ง โดยอาศัยทรัพยากรจาก สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติรอบตัว เป็นเครื่องช่วยพัฒนาสติปัญญา ร่างกาย สังคม และจิตใจ ภายใต้การแนะนำช่วยเหลือจากผู้นำที่ได้รับการฝึกมาแล้ว

โลลีย์ (Lyle Betty, 1947) สรุปว่า ค่ายพักแรมที่มีการจัดระเบียบแล้ว จะมีองค์ประกอบ สำคัญ 5 ประการ คือ การใช้ชีวิตเป็นกลุ่ม สันทนาการ การศึกษา ชีวิตกลางแจ้ง และการปรับตัว ทางสังคม

สภาสังคมสงเคราะห์แห่งชาติของสหรัฐอเมริกา (National Social Welfare Assembly) (อัจนรีย์ วีร์เนตร, 2538) กล่าวว่า การอยู่ค่ายพักแรมที่จัดระเบียบแล้ว หมายถึง การจัด ประสบการณ์ในทางสร้างสรรค์และในทางการศึกษาของการใช้ชีวิตร่วมกันของชาวค่ายเป็นกลุ่ม เป็นคณะ นอกเมือง (out of doors) ซึ่งเป็นการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติมาจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ โดยการแนะนำของผู้นำที่ได้รับการฝึกฝนมาแล้วโดยเฉพาะ

จากนิยามดังกล่าว อาจสรุปได้สั้นๆ ว่า

ค่าย (Camp) หมายถึง การที่กลุ่มบุคคลไปใช้ชีวิตร่วมกันในบริเวณแห่งใดแห่งหนึ่ง อาจเป็นที่โล่งแจ้งหรือนอกเมือง หรือที่เหมาะสมอื่นๆ ในระยะเวลาหนึ่ง เพื่อกิจกรรมอย่างใด อย่างหนึ่ง หรือเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ ภายใต้คำแนะนำของผู้นำค่ายที่ได้รับการฝึกมาแล้ว

การจัดค่าย หมายถึง กระบวนการที่ทำให้ผู้เข้าค่ายหรือชาวค่าย ได้เกิดการเรียนรู้ หรือได้ประสบการณ์ด้านการศึกษา การทำงาน การสนทนา การใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม เป็นคณะ ในสถานที่ที่เหมาะสมแห่งใดแห่งหนึ่ง อาจเป็นที่โล่งแจ้งหรือนอกเมือง โดยนำเอา ทรัพยากรธรรมชาติหรือทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และอารมณ์โดยมีผู้นำค่ายซึ่งผ่านการฝึกอบรมหรือมีความรู้โดยเฉพาะเป็นผู้ดำเนินการ

องค์ประกอบของค่าย

องค์ประกอบของค่ายโดยทั่วไป ประกอบด้วยกิจกรรมใน 5 ลักษณะ ผนวกเข้าด้วยกัน ได้แก่

- การใช้ชีวิตร่วมกันเป็นคณะหรือกลุ่ม
- สนทนาการ
- การศึกษา
- การใช้ชีวิตกลางแจ้งหรือที่เหมาะสมอื่นๆ
- การปรับตัวทางสังคม

วัตถุประสงค์การจัดค่าย

โดยทั่วไป ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดค่ายเพื่อ

1. เพื่อให้ชาวค่ายแต่ละคนได้ร่วมกิจกรรมค่ายด้วยความสนุกในสภาพแวดล้อมธรรมชาติที่ปลอดภัย และการดูแลที่ถูกต้อง
2. เพื่อกระตุ้น ส่งเสริมให้เกิดความรู้และทักษะจากกิจกรรมต่างๆ ภายในค่ายซึ่งจะนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันต่อไป
3. เพื่อช่วยให้ชาวค่ายมีความปลอดภัย และมีสุขภาพสมบูรณ์ โดยเน้นการสร้างสุขนิสัยประจำวัน ทักษะในการป้องกันภัย โดยการเปิดโอกาสให้ชาวค่ายพัฒนาร่างกายให้แข็งแรง มีความคล่องแคล่วและอดทน ปราศจากสภาวะจิตใจที่กังวล
4. เพื่อช่วยให้เกิดความรู้สึกรักถิ่นเคยและเป็นส่วนหนึ่งกับธรรมชาติ สามารถเข้าใจและซาบซึ้งในธรรมชาติรอบกาย โดยพยายามเข้าใจถึงความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่ต้องพึ่งพา สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และก่อให้เกิดความรับผิดชอบในการอนุรักษ์ธรรมชาติ ตลอดจนช่วยให้สามารถเพิ่มพูนทักษะพื้นฐานของการอยู่ค่าย